

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 70.

Onsdagen den 17 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för upplysnings- och undervisningsverksamhet för nykterhetens främjande;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till uppförande av byggnader för en vårdanstalt, avsedd för blinda med komplicerat lyte;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts *dels* i punkt 162 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor *dels ock* i punkterna 163, 167 och 177 under samma huvudtitel ävensom i särskild proposition, nr 115, gjorda framställningar angående tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal jämte i ämnet väckta motioner;

nr 108, i anledning av väckta motioner om anslag till upprensning av östra farleden till Karlskrona; och

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 54 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om inredningsarbeten i det s. k. gamla kungshusets källarvåning; ävensom

bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 13, 14 och 19 i förordningen den 15 november 1907 om frihamn och förordning om ändrad lydelse av §§ 13, 15 och 19 i förordningen den 20 december 1912 om frilager.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande nästlidne dag bordlagda ärenden, nämligen statsutskottets utlåtanden nr 98 och 99, andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 2, bevillningsutskottets betänkande nr 24, lagutskottets utlåtande nr 35 ävensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 70—74.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 75, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anläggande av transportabla sågverk å kronans domäner, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första kammarens första tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtande nr 16.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Ang. pension
åt f. d. sol-
daten A. Pol.*

I nu föredragna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till en inom första kammaren av herr *K. J. Gustafsson* väckt motion, nr 27, måtte besluta, att f. d. soldaten vid livkompaniet av Jönköpings regemente nr 58 August Pol skulle äga från och med den 1 januari 1916 ur Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension efter samma grunder, som om han tjänat för pensions erhållande föreskriven tid.

Herr *Swartz*: Jag vill naturligtvis icke motsätta mig vad bankoutskottet här enhälligt har föreslagit med avseende å förevarande pension, men jag kan omöjligen underlåta att fästa uppmärksamheten på att vad utskottet härvidlag föreslår med avseende å utgångstiden för denna pensions åtnjutande anger en helt annan uppfattning än den, som riksdagen oupphörligen, särskilt på statsutskottets framställning, har velat fastslå och hittills fasthållit vid. Riksdagen har nämligen hittills aldrig varit med på framställningar med retroaktiv verkan av den beskaffenhet, som här skulle bliva fallet. Här föreslås, att pensionen skall utgå ifrån den 1 januari 1916. Det är detta, som strider emot vad riksdagen hittills varit van vid.

Nu vet jag att det här är fråga om en enskild motion, men jag har ock sett av detta betänkande att Kungl. Maj:t i åtskilliga propositioner har föreslagit detsamma, att tiden skulle räknas från den 1 januari 1916. Jag ber att i det avseendet få erinra därom, att det har Kungl. Maj:t också gjort beträffande en hel del särskilda lönetillägg av det ena eller det andra slaget, som legat under statsutskottets behandling. Statsutskottet har

dock reguljärt avvisat dessa förslag från Kungl. Maj:ts sida, under förklaring, att utskottet fasthåller vid den princip, som allt hitintills gjort sig gällande inom riksdagen, nämligen att retroaktivt verkan därvidlag icke bör medgivas.

Då det skulle vara en ganska stor inkonsekvens från riksdagens sida att nu på bankoutskottets förslag besluta något helt annat än vad regelbundet beslutats på statsutskottets hemställan, kan jag icke underlåta att yrka den ändring i bankoutskottets föreliggande hemställan, att pensionen må komma att utgå från den 1 januari 1917 i stället för den 1 januari 1916.

*Ang. pension
åt f. d. sol-
daten A. Pol.
(Forts.)*

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman, mina herrar! Jag får erkänna, att bankoutskottet kanske i vissa avseenden är något liberalare beträffande mindre pensioner än vad statsutskottet på sin tid har varit. Det kan ju finnas anledningar härtill. För det första är ju penningvärdet så högst betydligt fallet sedan den tid statsutskottet hade med sådana här pensioner att göra. Man får icke så mycket för några hundra kronor nu som man fick, när statsutskottet hade med pensionsärenden att göra. I övrigt kan hända, att känslan för statens plikt att träda emellan i nödfallsförhållanden är starkare nu än för några år sedan. Detta rörande principen.

Beträffande den sak det nu gäller, så är det fråga om ett understöd åt en gammal soldat, som har tjänat kronan i 23 år och 6 månader. Han skulle vid ett bifall till denna motion få för större delen av år 1916 efter ett belopp av 49 kronor per år samt från och med den 1 augusti samma år en pension av 100 kronor. Det gäller således här icke något belopp att tala om, och under flera års tid hava pensioner, som beviljats både på Kungl. Maj:ts förslag och på grund av enskilda motioner, fått börja att utgå med det år, varunder de beviljats, t. ex. de som beviljats 1915 hava fått börja från den 1 januari 1915.

Jag kan därför icke se, att det skulle vara förenat med några synnerligen stora betänkligheter att bifalla denna motion sådan den förordas i utskottets betänkande, utan jag ber att få yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman, att beträffande nu föredragna punkt vore yrkat, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Swartz, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att den ifrågasvarande pensionen skulle utgå från början av år 1917.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 3—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension
åt skriv-
biträdet J. C.
Håkanson.

Punkten 6.

Med anledning av vad Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 24 mars 1916 avlåten proposition, nr 157, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för samma dag föreslagit, hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att skrivbiträdet Jenny Carolina Håkanson skulle äga från och med månaden näst efter den, då hennes anställning såsom skrivbiträde i justitiedepartementet upphörde, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av ettusen etthundra kronor.

I en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herrar *Kristensson, Wickman, Carlsson* i Herrljunga och *Berg* i Munkfors ansett, att skrivbiträdet Håkanson bort tillerkännas pension till samma belopp, 1,000 kronor, som av riksdagen bestämts för åtskilliga dylika biträden.

Herr Wickman: Herr talman, mina herrar! Såsom synes av betänkandet, hava meningarna inom utskottet varit delade i fråga om denna pensions belopp. En del har ansett att den principiella grund, på vilken vi tidigare stått och naturligtvis vid alla tillfällen önska stå, har varit av den natur, att de icke vågat komma fram med yrkandet inom utskottet enhälligt. Emellertid har jag, efter det att utskottet fattat sitt beslut och efter det att reservationen avgivits, erhållit åtskilliga meddelanden, som varit av den art, att, därest dessa hade förelegat inom utskottet vid behandlingen av ärendet, åtminstone icke jag för min del hade biträtt reservationen. Då nu så är förhållandet, har jag funnit mig böra fråntråda reservationen och yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 7—24.

Vad utskottet i dessa punkter hemställt bifölls.

Punkten 25.

Ang. under-
stöd åt änkan
J. M. Nord-
vall.

I en inom andra kammaren av herr *Borggren* väckt motion, nr 44, hade motionären hemställt, att riksdagen ville bevilja extra ordinarie lokomotivreparatörförmannen Per Gustaf Nordvalls änka *Johanna Mathilda Nordvall* ett årligt understöd av 240 kronor att från och med den 1 januari 1916 utgå, så länge hon levde ogift, ävensom från samma tid bevilja deras dotter Gerda Valborg Nordvall ett årligt understöd av 120 kronor att utgå, intill dess hon fyllt 18 år.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att e. o. lokomotivreparatörförmanen Per Gustaf Nordvalls änka Johanna Mathilda Nordvall skulle äga, räknat från och med år 1916, så länge hon levde ogift, å allmänna indragningsstaten åtnjuta ett årligt understöd av tvåhundrafyrtio kronor.

Ang. understöd åt änkan J. M. Nordvall.
(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Hedenstierna*, *Neiglick* och *Hallin* samt friherre *Langenskiöld*, vilka på anförda skäl ansett sig böra yrka avslag å motionen.

Herr *Hedenstierna*: Herr greve och talman! Jag skall först och främst be att få påpeka ett korrekturfel, som har insmugit sig i motiveringen till utskottets yttrande. Där står nämligen »300 kronor», vilket tydligtvis skall vara: 240 kronor.

Beträffande saken ber jag att få yrka avslag å den ifrågasvarande motionen. Vi hava här, jag och några andra ledamöter av denna kammare, kommit till detta resultat, därför att vi, på grund av järnvägsstyrelsens och statskontorets yttranden, däri de tillkännagiva att vittgående konsekvenser skulle följa genom ett bifall till denna motion, icke kunnat biträda motionen.

Jag ber därför, herr talman, att på grund av detta deras uttalande få yrka avslag å motionen.

Herr *Wickman*: Herr talman, mina herrar! Här är ett fall av den art, som så ofta förekommer vid behandlingen av sådana ärenden inom bankoutskottet: det finnes ingen principiell rätt till pension för en och annan vare sig i detta eller så många andra fall. Men vi hava i en ofantlig mängd likartade fall, som varit av samma ömmande natur, att utskottet trots dess principiella grunder, på vilka det stått, tillstyrkt framställningar om vissa understöd. Man kan härmed jämföra exempelvis det föregående fall, som jag omnämnde, där jag senare frånträdde reservationen på grund av vissa upplysningar. Där har frågan framkommit genom Kungl. Maj:t, under det att den här framkommit på enskild motionärs initiativ, det är den stora skillnaden. Emellertid är detta fall av den natur, att det föreligger så pass ömmande omständigheter, att oavsett vad den föregående ärade talareren framhöll rörande järnvägsstyrelsens uppfattning i frågan, att det skulle bliva ett principbeslut, som skulle kunna utvidgas vidare, så är det klart, att man vid vissa tillfällen ändå måste se på beskaffenheten och naturen av det föreliggande ärendet. Det har varit detta, som för majoriteten inom bankoutskottet blivit avgörande för att här tillstyrka beviljandet av ett årligt understöd på 240 kronor.

Herr talman, jag ber endast att på denna korta motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Montgomery*: Herr greve och talman! Reservanterna hava uteslutande stött sig på järnvägsstyrelsens och stats-

Ang. understöd åt änkan J. M. Nordvall.
(Forts.)

kontorets utlåtanden, och de äro i sin fulla rätt däri, men i detta fall äro omständigheterna så ömmande, att jag anser att riksdagen ovillkorligen bör taga hänsyn därtill. Riksdagen är ju i sin rätt att icke blott hålla sig till lagen och dess bokstaveliga innehåll, utan den har även rätt att gå utöver densamma.

I detta fall anser jag, att barmhärtighetskänslan bör få tala ett språk, som är kraftigare än de kalla lagparagrafernas. På denna grund, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förevarande hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 26—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Ang. pension åt f. d. biträdet A. T. Andersson.

I en inom första kammaren av herr *Stadener* väckt motion, nr 29, hade motionären hemställt, att riksdagen behagade från och med innevarande år bevilja f. d. biträdet vid statens stämpelförsäljningskontor *Augusta Teresia Andersson* under hennes återstående livstid ett årligt understöd av åttahundra kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på andragna skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att f. d. biträdet vid statens stämpelförsäljningskontor i Stockholm *Augusta Teresia Andersson* skulle äga från och med år 1916 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av sexhundra kronor.

Herr *Cavalli*: Det lilla belopp, som i denna punkt är föreslaget att utgå av statsmedel, har icke uppkallat mig att yttra mig. Det som har uppkallat mig är den principiella innebörd som antagandet av ett sådant förslag måste hava. Under det sorl, som här har rätt i kammaren, har det varit mig omöjligt att tydligt uppfatta vad bankoutskottets ordförande nyss yttrade, men om jag hörde rätt sade han att bankoutskottet är mera frikostigt än statsutskottet var på den tiden dessa ärenden hörde dit. Om han yttrade detta och bekräftar det nu, måste jag giva honom obetingat rätt. At vem föreslås här pension? Jo, at en person, vilken icke någonsin varit i statstjänst anställd, men som varit biträde åt en person, vilkens tillfälliga uppdrag icke heller var statstjänst. Man kan verkligen icke gå längre i frånseende av principer än då man tillstyrker pension åt ett sådant biträde.

Nu vet jag och ser av handlingarna att detta biträde, vilket det är fråga om att bevilja pension, är fattigt och gammalt och kan icke draga försorg om sig själv. Allt detta är beklagligt men kan omöjligen konstituera en rätt till statspension.

Nu har jag sagt att frågan är av principiell innebörd och har framhållit detta, men den är icke heller utan konsekvenser. Ingen av kammarens ledamöter må föreställa sig, att, sedan stämpelpappersförsäljningen i allmänhet övergått till postverket, icke personer utom postverket omhänderhava sådan försäljning, ty domare och magistratspersoner äro berättigade till utövande av stämpelpappersförsäljning och för ett biträde hos någon av dem kan med samma fog som nu begäras pension. Detta måste från riksdagens sida reageras emot.

Jag ber således att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Hedenstierna: Det kan synas vara ganska svaga skäl för en tillstyrkan av denna motion, men förhållandet är ju det att denna person Augusta Teresia Andersson har under icke mindre än 36 år biträtt med denna stämpelförsäljning, som ägt rum här i staden för statens räkning. Hon är nu genomsjuk. Hon har under sin tjänstgöring haft ett arvode och när hon slutade denna tjänstgöring, tillförsäkrades hon en sorts pension av sin principal. Nu har staten genom sitt beslut att överflytta stämpelförsäljningen på postverket berövat denna människa den enda inkomst hon hade för sin bärgning. Hon har nu, då hon är så sjuk att hon måste hava sköterska, blivit alldeles överlämnad åt sig själv. Man har ansett att så pass ömmande omständigheter här föreläge, att man skulle kunna gå med på en gottgörelse från statens sida för denna kvinna.

Jag vill för övrigt erinra att saken är ändå icke så underlig som herr Cavalli påpekade, då ett sådant ämbetsverk som statskontoret, vilket ju är en auktoritet i pensionssaker, har tillstyrkt det understöd som utskottet nu för sin del föreslagit.

Jag anser, att här föreligga verkligen sådana omständigheter, att det icke skulle vara lämpligt för riksdagen att avslå framställningen om detta understöd. Jag ber att få tillstyrka bifall till motionen.

Herr Stadener: Jag beklagar att den ärade ledamoten från samma bänk jag själv tillhör i kammaren, icke har ansett sig av principiella skäl kunna understödja förslaget. Han invände, att personen i fråga icke varit anställd i direkt statstjänst. Det synes mig dock att man å andra sidan torde få taga i betraktande att den tjänst hon innehaft, har varit av en halvt officiell statlig karaktär. Beträffande vidare de konsekvenser som den ärade talaren trodde skulle följa, så äro de väl på förhand avskurna redan därigenom att ett stämpelförsäljningskontor av det slag det här varit fråga om icke vidare kommer att upprättas. Den befattning hon haft med försäljning av statsstämpel har

*Ang. pension
åt f. d.
biträdet A. T.
Andersson.
(Forts.)*

*Ang. pension
åt f. d.
biträdet A. T.
Andersson.* sedan överlämnats åt postverket, och redan däri ligger för övrigt ett erkännande av att hennes tjänstgöring varit av, såsom nyss sades, halvt officiell statlig karaktär.

(Forts.)

På grund härav har också, såsom utskottets ärade ordförande nyss erinrade, statskontoret funnit att hon borde komma i åtanke från statens sida.

Jag ber att kammaren ville behjerta framställningen. Jag förstår så innerligen väl herr Gavallis synpunkter och han förstår säkerligen ock mina, men jag håller för alldeles visst att, om han i dag skulle vara med om det föreslagna och därigenom begå ett förment statsekonomiskt felsteg, hans goda hjärta ger honom full absolution härför.

Jag tillstyrker bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på avslag därå, och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 31—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. provisori-
risk förstärk-
ning av ut-
rikesdeparte-
mentets ar-
betskrafter
m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 13 och 16 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

I den till innevarande riksdag avlätna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t i punkt 2 under tredje huvudtiteln föreslagit riksdagen, att till förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m., i enlighet med förslag, som framdeles komme att underställas riksdagens prövning, bland de extra anslagen för år 1917 beräkna ett belopp av 38,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten proposition av den 31 mars 1916 nr 144, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels att till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m., i enlighet med av departementschefen framlagt förslag, å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 36,075 kronor;

dels ock att bibehålla ordinarie anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet vid oförändrat belopp, 15,100 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets ar-

betskrafter m. m. å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 36,075 kronor; samt

b) bibehålla ordinarie anslaget vikariatsersättning, extra biträden m. m. i utrikesdepartementet vid oförändrat belopp, 15,100 kronor.

Ang. provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

(Forts.)

Greve Wachtmeister, Fredrik: Herr greve och talman! Då man meddelat mig, att vid detta betänkandes föredragning i andra kammaren hans excellens utrikesministern har givit meddelanden rörande svenska regeringens utrikespolitik och den s. k. Ålandsfrågan, så får jag hemställa, att hans excellens utrikesministern behagade giva även denna kammare del av dessa meddelanden.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Wallenberg: Då önskan framställdes att jag måtte meddela denna kammare den förklaring angående regeringens neutralitetspolitik och den s. k. Ålandsfrågan, som jag nyss lämnade andra kammaren på därtill av dess vice talman givna anledning, tillmötesgår jag med nöje denna önskan.

Mitt uttalande hade följande lydelse:

Upprepade gånger och i oförtydbara ordalag har från auktoritativa håll uttalats, att Sverige under nu pågående världskrig vill med hävdande åt alla sidor av sin självbestämmningsrätt bevara en sträng och opartisk neutralitet och på det livligaste önskar undgå att indragas i krigiska förvecklingar. De förklaringar, som i sådant avseende blivit från regeringens sida avgivna, är jag i tillfälle att helt och fullt upprätthålla. Regeringens strävanden att sin plikt likmätigt bevara Sveriges rättigheter och intressen oförkränkta böra icke av någon kunna missförstås eller misstolkas i betraktande av det sätt, varpå Sverige under en vansklighet situation städse uppfyllt neutralitetens fordringar. Jag behöver icke tillägga, att regeringen under krisens hela förlopp stått främmande för varje utrikespolitisk diskussion, som i ena eller andra riktningen avviker från regeringens upprepade gånger avgivna förklaringar, och att regeringen måste beklaga sådana företeelser, som kunna vara ägnade att rubba tilltron till Sveriges vilja att hävda sin självständighet och sin neutralitet.

Vad angår det ämne, som blivit av talaren särskilt berört, måste var och en, som satt sig in i och följt den historiska utvecklingen av den s. k. Ålandsfrågan, inse att denna fråga är av vital betydelse för Sverige. Detta var ock svenska regeringens och riksdagens åsikt år 1908. Det är svenska regeringens åsikt år 1916, och jag är övertygad, att denna mening även nu delas av svenska riksdagen.

På grund härav och i överensstämmelse med vad jag nyss uttalat kan jag försäkra kammaren, att regeringen anser som sin skyldighet att med oavblätlig uppmärksamhet följa denna fråga och att intet kommer att underlåtas för att härvidlag liksom på

Ang. proviso-
risk förstärk-
ning av ut-
rikesdeparte-
mentets ar-
betskrafter
m. m.
(Forts.)

andra områden tillvarataga Sveriges rättigheter och intressen. Ett mera ingående besked kan jag, av lätt begripliga skäl, ej nu lämna.

Herr Trygger: Herr greve och talman, mina herrar! Jag är övertygad, att denna kammare med tillfredsställelse åhört hans excellens utrikesministerns förklaring såväl att den av oss godkända neutralitetspolitiken av regeringen fortfarande fasthålls som ock att regeringen ifråga om innebörden och den vitala betydelsen för Sverige av den s. k. Ålandsfrågan vidhåller den mening, som år 1908 fick ett så tydligt uttryck i det av dåvarande regering under riksdagens enhälliga anslutning gjorda uttalande. Det parti, jag har äran tillhöra, hyser den varmaste förhoppning, att regeringens strävanden att realisera denna ståndpunkt måtte vinna en fullständig framgång.

Herr Kvarnzelius: I likhet med vad som å det liberala partiets vägnar anförts i andra kammaren, ber även jag att få uttrycka min tillfredsställelse över, att herr utrikesministern å regeringens vägnar gjort det uttalande, som kammaren nyss fått mottaga. De riktlinjer för vår utrikesledning, som i detta uttalande kommit till synes, böra enligt min mening vara ägnade att vinna den samstämmiga anslutning, som herr utrikesministern förväntade. Regeringen har på nytt fastslagit Sveriges bestämda vilja att hävda sin självständighet och sin stränga och opartiska neutralitet i det pågående världskriget, och regeringen har i den för vårt land så betydelsefulla Ålandsfrågan försäkrat kammaren och landet, att den icke underlåter något för att tillvarata Sveriges rätt och intressen. Jag kan förklara, att det liberala partiet även i denna kammare fullt ansluter sig till denna politik, och jag uttalar en varm förhoppning, att den skall kunna lyckosamt genomföras.

Herr Wavrin sky: I likhet med vad som i denna fråga å vår riksdagsgrupps vägnar uttalats i andra kammaren, ber jag att få tacka herr utrikesministern för den oförtydbara förklaring han nu avgivit att regeringen i sin strävan att åt alla sidor hävda svensk självbestämningsrätt på samma gång helt och fullt upprätthåller sina tidigare förklaringar om en bestämd neutralitetsvilja. Just i nuvarande situation är en sådan förnyad försäkran från regeringens sida för mycket stora kretsar av vårt folk mera välkommen än kanske någonsin, sedan den stora olyckan bröt in över världen.

Vad nu särskilt Ålandsfrågan angår deltog vid 1908 års riksdag vårt partis dåvarande riksdagsgrupp i de samfälliga svenska uttalandena, att Sveriges trygghet krävde att ögruppen liksom dittills förblev för framtiden obefäst. Vår nuvarande riksdagsgrupp finner samma skäl fortfarande tala för samma uppfattning och vill därför uttala sin livliga förhoppning, att det måtte lyc-

kas att i de förhandlingar, vilka genom herr utrikesministerns nyss avgivna förklaring antytts, på ett övertygande och framgångsrikt sätt hävda Sveriges rätt och intressen i denna sak.

A våra medlemmars i denna kammare vägnar får jag tillkännagiva vår fullkomliga anslutning till detta uttalande.

Ang. provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till vissa byggnadsföretag vid armén ävensom i ärendet väckta motioner;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning och modernisering av flottans varv i Karlskrona ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret; och

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för bekämpande av arbetslösheten bland stenarbetare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets den 13 och 16 innevarande maj bordlagda betänkande nr 25, i anledning av väckt motion om ändring i visst hänseende av förordningen angående försäljning av vin och öl, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 32, i anledning av justitieombudsmannens framställning om fastställande av vissa avlöningsvillkor för justitieombudsmannen m. m.

Om meddelande av vissa bestämmelser angående avlöningen för justitieombudsmannen m. m.

Riksdagens justitieombudsman hade i sin till innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse gjort framställning bland annat *dels* om fastställande av vissa avlöningsvillkor för justitieombudsmannen m. m. (sid. 287—291) *dels* om löneroglering för justitieombudsmansexpeditionen vaktbetjäning (sid. 291—293) *dels* ock slutligen angående tillfälligt anslag till bestridande av expenser vid justitieombudsmannens och tryckfrihetskommitténs expedition (sid. 293).

Enligt bankoutskottet tillhändkomna protokollsutdrag hade

Om meddelande av vissa bestämmelser angående avlöningen för justitieombudsmannen m. m.
(Forts.)

riksdagens kamrar hänvisat justitieombudsmannens ifrågavarande framställningar till utskottets förberedande behandling.

Beträffande de två förstnämnda framställningarna hade utskottet ansett sig böra inhämta yttrande från löneredgeringskommittén, och hade utskottet för sådant ändamål anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till bemälda kommitté att avgiva och till utskottet inkomma med dylikt yttrande.

I anledning härav hade utskottet emottagit ett av löneredgeringskommittén avgivet, den 3 nästlicne april dagtecknat utlåtande i frågan.

Utskottet hade i sitt nu föredragna utlåtande på angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta vissa bestämmelser angående avlöningen för justitieombudsmannen m. m.

Herr Hedenstierna: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att få föreslå ett tillägg till bestämmelserna i denna lönestat av det innehåll, att den löneredgering, som här föreslagits, måtte träda i verket från och med månaden näst efter den, varunder beslutet fattats.

Herr Cavalli: Jag ber om överseende, att jag än en gång i dag uppträder i en ringa fråga mot bankoutskottet, men jag har rätt svårt att förstå konsekvensen i det tilläggsyrkande, som nu framställts av bankoutskottets ordförande. Det har varit vanligt förr, att för riksdagens verk, löneredgeringar trätt i kraft och ålderstillägg tillkommit befattningshavare från och med månaden näst efter att beslut fattats, eller eljest vid uppnådda föreskrivna villkor för att få detta. Nu har detta ändrats under innevarande riksdag på det sättet för befattningshavare i riksdagens verk liksom för övriga statstjänare, att löneberäkningen skall träda i kraft från och med början av därpå följande år.

Då nu bankoutskottet i den vägen har intagit en annan ställning än det tillförne gjort, så vill det synas mig rätt egenomligt och — jag ber om ursäkt — något inkonsekvent att det nu för ifrågavarande befattningar föreslås, att staten skall träda i kraft den 1 juni 1916 i stället för den 1 januari 1917.

Jag vill icke göra något direkt yrkande nu, men skulle vara mycket tacksam, om bankoutskottets ordförande ville upplysa kammaren, varför man skall göra detta undantag från allmänna bestämmelser.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Jag ber endast att få yrka återremiss till utskottet av denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på nu föredragna utlåtande endast yrkats, att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 13 och 16 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 33, i anledning av militieombudsmannens framställning angående avlöning för tjänstemän och vaktbetjäning vid militieombudsmansexpeditionen m. m.

Om meddelande av vissa bestämmelser rörande avlöningen för militieombudsmannen m. m.

Riksdagens militieombudsman hade i sin till innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse (sid. 102—110) gjort framställning angående avlöning för tjänstemän och vaktbetjäning vid militieombudsmansexpeditionen m. m.

Bankoutskottet, som fått militieombudsmannens ifrågavarande framställning till sig hänvisad, hade ansett sig böra inhämta löne-regleringskommitténs yttrande över densamma och hade utskottet för sådant ändamål anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till bemälda kommitté att avgiva och till utskottet inkomma med dylikt yttrande.

I anledning härav hade utskottet emottagit ett av löne-regleringskommittén avgivet, den 4 nästlidna april dagtecknat utlåtande i ämnet.

Utskottet hade i sitt nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte besluta vissa bestämmelser beträffande avlöningen för militieombudsmannen m. m.

Herr Hedenstierna: Herr greve och talman! Jag anhåller i konsekvens med föregående beslut, att även detta betänkande måtte återremitteras till utskottet för att få fram ett förslag angående tiden för statens trädande i verket.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande annat yttrande ej förekommit än att detsamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Föredrogs ånyo bankoutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda memorial och utlåtanden:

nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksbanken;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt verkmästaren vid mynt- och justeringsverket O. G. Eklöf;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt understöd åt genom olyckshändelse under tjänstutövning omkomne tillförordnade gränsridaren i Kopparbergs län Per Erik Staffanssons son Cingal; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggspension åt konstruktören och ritaren hos lotsstyrelsen L. F. Lindberg.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 13 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 34, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag m. m., *dels ock* i anledning därav väckta motioner.

Genom en den 7 april 1916 dagtecknad proposition, nr 137, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga framlagda förslag till

1) lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,

2) lag om ändrad lydelse av 68 § i gruvestadgan den 16 maj 1884,

3) lag innefattande tillägg till lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag,

4) lag om ändrad lydelse av 23, 54, 63, 91, 92, 94, 105 och 132 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag samt

5) lag om ändrad lydelse av 6, 20 och 54 §§ i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft följande med anledning därav väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren

nr 108 av herr *Strömberg* samt

inom andra kammaren

nr 272 av herr *Lindhagen* och

nr 273 av herr *Lübeck*.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt:

1:o) att riksdagen, med tillkännagivande, att det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framlagda förslaget till lag om vissa in-

skränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte i anledning av samma proposition för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag i ämnet;

2:o) att riksdagen måtte godkänna de genom ifrågavarande proposition framlagda förslagen till lag om ändrad lydelse av 68 § i gruvestadgan den 16 maj 1884 och till lag, innefattande tillägg till lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag;

3) att riksdagen, med tillkännagivande, att det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 23, 54, 63, 91, 92, 94, 105 och 132 §§ i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag, icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del antaga i utlåtandet infört förslag till lag i ämnet;

4:o) att riksdagen måtte godkänna det genom Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 6, 20 och 54 §§ i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar; samt

5:o) att de i ärendet väckta motioner, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

På framställning av herr talmannen beslöts, att föreliggande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis samt det i punkten 1 intagna lagförslaget, där så erfordrades, paragrafvis med promulgationsstadganden, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan skulle föredragas, att vid behandling av 1 § i detta lagförslag överläggningen finge omfatta förslaget i dess helhet, samt att lagtext icke skulle behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begärdes.

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Lagförslag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

1—4 §§.

Godkändes.

5 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag.)

(i utskottets förslag.)

Den i 4 § stadgade prövning åligger Konungens befallningshavande i det län, där den fasta egendomen är belägen.

Äskas sådan prövning, eller vill någon jämlikt 2 § för sär- 4 § sägs, eller vill någon jämlikt

Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m

(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

skilt fall söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till Konungens befallningshavande inom ett år från det fångat skedde. Försittes den tid, eller prövas fall som i 4 § avses icke vara för handen och varder ej heller, om Konungens tillstånd sökes, sådant beviljat, vare fångat ogillt.

Sökes Konungens tillstånd, åligger Konungens befallningshavande, saframt ej förvärvet godkännes enligt 4 §, att insända handlingarna jämte eget utlåtande till Konungen.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, som nu sagts, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Närmare föreskrifter rörande den utredning, som må erfordras för Konungens befallningshavandes prövning i sådant ärende, meddelas av Konungen.

Är i enlighet med vad ovan i denna paragraf sagts frågan om rätt att förvärva egendom ännu ej avgjord, skall beträffande lagfart anses möta sådant hinder, som avses i 10 § av förordningen den 16 juni 1875 om lagfart å fång till fast egendom.

(i utskottets förslag:)

1 eller 2 § för särskilt fall söka Konungens tillstånd att förvärva fast egendom, skall ansökan jämte fångeshandlingen ingivas till Konungens befallningshavande inom ett år från det fångat skedde. Försittes den tid, eller prövas fall som i 4 § avses icke vara för handen och varder ej heller, om Konungens tillstånd sökes, sådant beviljat, vare fångat ogillt.

Sökes Konungens tillstånd, åligger Konungens befallningshavande, saframt ej förvärvet godkännes enligt 4 §, att insända handlingarna jämte eget utlåtande till Konungen.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, som nu sagts, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Närmare föreskrifter rörande den utredning, som må erfordras för Konungens befallningshavandes prövning i sådant ärende, meddelas av Konungen.

Är i enlighet med vad ovan i denna paragraf sagts frågan om rätt att förvärva egendom ännu ej avgjord, skall beträffande lagfart anses möta sådant hinder, som avses i 10 § av förordningen den 16 juni 1875 om lagfart å fång till fast egendom.

Herr Alexanderson: Herr talman! Vid denna paragraf — liksom ock senare vid 12 § — skall jag be att få framställa ett ändringsförslag.

En obetydlig redaktionell jämkning torde nämligen behöva äga rum i förevarande paragraf, i det att orden strax i början därav: »för särskilt fall» böra utgå. Dessa ord hade sin mening i Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilket tillstånd av Konungen kunde givas såväl i allmänhet som ock för särskilt fall. Då numera det s. k. allmänna tillståndet emellertid enligt utskottets redigering av 2 § skulle bortfalla, torde konsekvensen kräva, att ifrågavarande trenne ord uteslutas ur 5 § första stycket.

Jag ber därför få yrka bifall till utskottets förslag till 5 § med denna jämkning.

*Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.*
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna paragraf endast yrkats, att utskottets förslag till densamma lydelse skulle godkännas med den ändring, att i första stycket orden »för särskilt fall» utelämnades.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

6 och 7 §§.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Har sådant inrop av fast egendom, som enligt 6 § skett, varit erforderligt för skyddande av någon inroparens fordran eller rättighet, varför egendomen häftar på grund av in-teckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, giver på därom gjord ansökan Konungen, därest särskilt hinder ej möter, inroparen tillstånd att behålla egendomen eller ock anstånd, som må erfordras för att egendomen skall kunna avyttras utan förlust.

Har inrop av fast egendom, varom i 6 § sägs, skett för skyddande av någon inroparens fordran eller rättighet, varför egendomen häftar på grund av in-teckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, och visas sannolika skäl, att egendomen ej kunnat av inroparen utan förlust avyttras, äge Konungen på därom gjord ansökan medgiva anstånd med egendomens avyttrande efter ty skäligen prövas.

Herr Trygger: Jag skall icke göra något yrkande vid denna paragraf, men jag vill dock säga, att det synes mig, som om man kunnat redigera denna 8 § något bättre. Man får när man läser den, lätt det intrycket, att Konungens tillstånd att behålla sådan egendom icke skulle kunna förekomma i det fall, som omtalas i 8 §. Nu kan man säga, att det vore en bra egendomlig tankegång, om man i sådant fall skulle beröva Konungen rättigheten att giva detta tillstånd eller rättare sagt vederbörande möjligheten att få ett sådant tillstånd. Men i alla fall tycker jag, att man något tydligare skulle kunnat formulera sin mening.

Emellertid då det i motiveringen alldeles uttryckligen uttals, att det gäller även i detta fall, att Konungen kan giva till-

Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.

(Forts.)

stånd till inroparen att behålla egendomen, har jag intet yrkan-
de att göra.

Herr Alexanderson: Ja, herr talman, denna § är utan
tvivel såväl i det av den föregående ärade talaren nämnda, som
ock i andra hänseenden, redaktionellt sett, icke något mästerverk.
Men förhållandet är det, att den s. k. norrlandslagen eller rättare
sagt den av de s. k. norrlandslagarna, som stadgar förbud för
vissa rättssubjekt att förvärva fast egendom, innehåller en be-
stämmeelse med vilken man ansett angeläget, att redaktionen av fö-
revarande § skulle överensstämma. Behörigheten för ett bolag,
som inropat egendom på exekutiv aktion, att innehava egendomen,
kan nämligen bliva att bedöma både enligt norrlandslagen och
enligt förevarande lag. Med hänsyn särskilt härtill har utskot-
tet ansett sig böra låta betänkligheterna mot de redaktionella
bristerna fara, då det ju icke kan bli fråga om att i detta sam-
manhang omarbete norrlandslagen.

Efter härmed slutad överläggning godkändes förevarande para-
graf.

9—11 §§.

Godkändes.

12 §.

Förevarande paragraf lydde sålunda:

(i *Kungl. Maj:ts förslag*.)

Äger, då denna lag träder i
kraft, svenskt aktiebolag, vars
aktiebrev skola vara ställda till
viss man, här i riket fast egen-
dom med en areal av mer än
trätusen hektar, häri icke inräk-
nad å sådan egendom belöpande
andel i mark, som vid skifte läm-
nats odelad eller avsatts för ge-
mensamt behov, eller ock vatten-
fall eller del därav, varur vid
vanligt lågvatten uppenbarligen
kunna uttagas mer än *ettusen*
turbinhästkrafter, eller innehar
sådant aktiebolag på grund av
rättighet, som förvärvats före
denna lags trädande i kraft, in-
mutad mineralfyndighet, sten-
kolsfyndighet eller gruvlägenhet,

(i *utskottets förslag*.)

Äger, då denna lag träder i
kraft, svenskt aktiebolag, vars
aktiebrev skola vara ställda till
viss man, här i riket fast egen-
dom med en areal av mer än
ettusen hektar, häri icke inräk-
nad å sådan egendom belöpande
andel i mark, som vid skifte
lämnats odelad eller avsatts för
gemensamt behov, eller ock vat-
tenfall eller del därav, varur vid
vanligt lågvatten uppenbarligen
kunna uttagas mer än *femhundra*
turbinhästkrafter, eller innehar
sådant aktiebolag på grund av
rättighet, som förvärvats före
denna lags trädande i kraft, *här*
i riket inmutad mineralfyndig-
het, stenkolsfyndighet eller gruv-

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

må aktier i bolaget, vilka vid lagens ikraftträdande ägas eller äro teknade av svenska medborgare, bolag, föreningar, andra samfälligheter eller stiftelser, eller vilka utgivas i anledning av aktiekapitalets ökning, icke genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, ej heller av svenskt bolag eller svensk förening, som enligt 2 § allenast med Konungens *för särskilt fall givna* tillstånd äger förvärva fast egendom eller gruva; dock skall vad sålunda stadgats ej medföra inskränkning i den aktieägare tillkommande rätt till teckning eller erhållande av det antal nya aktier i bolaget, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet, eller inskränkning i den rätt att teckna eller erhålla nya aktier, som vid denna lags trädande i kraft enligt bolagsordningen må tillkomma aktieägare.

Det aligger styrelsen att förse brev å sådana aktier, som äro underkastade nämnda inskränkning, med påskrift härom och att i aktieboken anmärka, vilka aktiebrev försetts med dylik påskrift. För verkställande av påskriften, såvitt angår aktiebrev som vid tiden för lagens ikraftträdande äro utgivna, har styrelsen att inom en månad efter sagda tid infordra samtliga dessa aktiebrev. Innan aktiebrev blivit av styrelsen försett med påskrift och anmärkning härom gjorts i aktieboken, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, ej äga rum.

År aktiebolag ej vidare innehavare av egendom, som i första

(i utskottets förslag:)

lägenhet, må aktier i bolaget, vilka vid lagens ikraftträdande ägas eller äro teknade av svenska medborgare, bolag, föreningar, andra samfälligheter eller stiftelser, eller vilka utgivas i anledning av aktiekapitalets ökning, icke genom teckning eller överlåtelse förvärfvas av utländsk medborgare, samfällighet eller stiftelse, ej heller av svenskt bolag eller svensk förening, som enligt 2 § allenast med Konungens tillstånd äger förvärva fast egendom eller gruva; dock skall vad sålunda stadgats ej medföra inskränkning i den aktieägare tillkommande rätt till teckning eller erhållande av det antal nya aktier i bolaget, som svarar mot hans andel i det förutvarande aktiekapitalet, eller inskränkning i den rätt att teckna eller erhålla nya aktier, som vid denna lags trädande i kraft enligt bolagsordningen må tillkomma aktieägare.

Det åligger styrelsen att förse brev å sådana aktier, som äro underkastade nämnda inskränkning, med påskrift härom och att i aktieboken anmärka, vilka aktiebrev försetts med dylik påskrift. För verkställande av påskriften, såvitt angår aktiebrev som vid tiden för lagens ikraftträdande äro utgivna, har styrelsen att inom en månad efter sagda tid infordra samtliga dessa aktiebrev. Innan aktiebrev blivit av styrelsen försett med påskrift och anmärkning härom gjorts i aktieboken, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, ej äga rum.

År aktiebolag ej vidare innehavare av egendom, som i första

*Lagförslag
om vissa inskränkingar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.*

(Forts.)

Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.

(Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

stycket sägs, må på ansökning av bolaget Konungen förordna, att bestämmelserna i denna § icke skola äga tillämpning i fråga om bolaget. I avseende å visst aktiebolag må Konungen ock i annat fall medgiva undantag från den i första stycket stadgade inskränkning i föfoganderätten över vissa aktier.

(i utskottets förslag:)

stycket sägs, må på ansökning av bolaget Konungen förordna, att bestämmelserna i denna § icke skola äga tillämpning i fråga om bolaget. I avseende å visst aktiebolag må Konungen ock i annat fall medgiva undantag från den i första stycket stadgade inskränkning i föfoganderätten över vissa aktier.

Herr Trygger: Icke heller här skall jag göra något yrkande, men jag kan icke underlåta den erinran, att man gjort bestämmelserna här i visst fall strängare än som varit erforderligt. Sådan paragrafen är formulerad, gäller det, att om ett svenskt bolag, vilket som helst, har aktier uti ett annat bolag, som äger fastighet i den omfattning, som i 12 § nämnes, får förstnämnda bolag icke sälja dessa aktier till utländska medborgare, samfälligheter eller stiftelser och icke heller till något annat svenskt bolag, som är av beskaffenhet att det fordras Konungens tillstånd för att detsamma må förvärva fast egendom. Därav följer sålunda, att ett svenskt bolag, där utlänningar utgöra halva antalet bland aktieägarna, enligt denna paragraf icke skulle äga sälja dessa aktier till annat svenskt bolag, där utlänningar exempelvis utgöra en tredjedel av aktieägarna. Man tycker, att det bolag, som redan är behäftat med det felet, om jag så får uttrycka mig, att det finns för många utlänningar i detsamma, som äga aktier, skulle kunna få sälja till ett annat svenskt bolag, som är lika dåligt, men icke sämre. Enligt §:s lydelse, blir följden den, att det icke får sälja till andra än svenska bolag, som äga ovillkorlig rätt att förvärva fastighet.

Nu kan man säga: Ja, detta är mycket bra; då komma dessa aktier lättare i deras händer, som denna lagstiftning önskar skola bli aktieägare. Men i allmänhet, när det gäller en lagstiftning, som får ett så vittgående inflytande som den nu föreslagna, kan det ju vara riktigare att från början icke taga munnen alltför full, utan stanna vid det som är erforderligt. Och det synes mig, att man kunnat stanna därvid, att man hindrade att situationen bleve sämre, men däremot icke skulle behöva särskilt sträva efter, att den bleve bättre.

Jag har som sagt icke något yrkande.

Herr Alexanderson: Ja, herr talman, den av föregående talare dryftade frågan har verkligen också varit föremål för uppmärksamhet inom lagutskottet. Men man har där sagt sig, att den i denna § givna bestämmelsen verkligen är behöflig redan för att förhindra, att det icke blir *sämre* än det

är. Det kan ju, såsom den föregående talaren själv medgav, lätt inträffa att situationen blir sämre, om beträffande ett bolag, där utländskt inflytande redan har ett visst spelrum, fortfarande medgäves rättighet till fri förfoganderätt i fråga om aktierna. Det kan nämligen inträffa i så fall, att de förvärfvas av ett annat rättssubjekt, där det utländska inflytandet är *än* starkare. Inför denna fara har man ansett anledning föreligga att gå så långt, som propositionen på denna punkt gjort.

Beträffande en annan fråga, på vilken uppmärksamheten, först sedan utskottets utlåtande avgavs, blivit fäst, ber jag ett ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. Det är min avsikt att framföra ett yrkande om en liten ändring av paragrafens lydelse. Det förhåller sig så, att under den närmaste framtiden kommer att hållas bolagsstämmor i ett antal av våra största bolag med synnerligen stort antal aktier. Nu föreskriver lagförslaget 12 § andra stycket, att utdelning i bolag, som drabbas av paragrafens bestämmelser, icke får äga rum, förrän styrelsen dels påstämplat aktierna det i paragrafen givna förbudet mot föryttring till utländskt eller av utländskt inflytande »smittat» rättssubjekt dels ock gjort anteckning därom i aktieboken. Det har påpekats, att sådan påstämplings- och anteckningsprocedur beträffande bolag med mycket stort antal aktier — och det finns ju bolag, där detta antal är ofantligt stort — med nödvändighet skulle medföra tidsutdräkt, som i sin tur skulle fördröja aktieägarnes möjlighet att få uppbara sin utdelning. Man har sökt se till, huruvida, utan att på något sätt träda lagens syfte för nära, en förbättring skulle kunna äga rum i detta hänseende, och resultatet är det yrkande jag skall be att få framställa beträffande sista punkten i 12 § andra stycket. Där säges för närvarande, att »innan aktiebrev blivit av styrelsen försett med påskrift och anmärkning häröfver gjorts i aktieboken, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, ej äga rum». I dess ställe ber jag få föreslå, att punkten måtte få denna lydelse: »Innan aktiebrev blivit för påskrift ingivet till styrelsen, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, icke äga rum.» Man får ju även med denna anordning tillräcklig garanti, att det med ingivandet avsedda ändamålet, påskriften, sker i styrelsen; enligt föregående punkt är det nämligen styrelsens skyldighet att sörja för påstämpling och anteckning i aktieboken, innan aktiebrevet åter utlämnas till aktieägaren. Men man vinner, att utdelningen kan utanordnas och lyftas, innan denna procedur ägt rum. Det torde icke ens vara behöfligt att aktiebrevet översänts till den ort, där styrelsen har sitt säte eller huvudkontoret finnes, utan ingivandet av aktiebrevet läser kunna ske t. ex. till den bank eller bankir, som har styrelsens uppdrag att för ändamålet mottaga de ingivna aktierna. I omedelbart samband med detta ingivande kunde man då även kvittera sina kuponger på samma ställe.

Det är nog så, att även med denna jämkning av paragra-

*Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.*
(Forts.)

*Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.*

(Forts.)

fens lydelse det i själva portgången kommer att bli litet dåligt före för en del av dessa aktieägare. Det kan icke undvikas, tror jag. Den föreskrivna skyldigheten att först ingiva aktiebrev kommer i vissa fall att fördröja utdelningen, men det torde icke vara möjligt att i lagväg hjälpa den saken, utan det är att hoppas, att den praktiska verksamheten kommer att reda sig med de vanskligheter, som uppstå.

Herr statsrådet Hasselrot: Herr greve och talman! På de av herr Alexanderson anförda skälen skulle jag finna det önskvärt och lyckligt, om kammaren beslutade i överensstämmelse med herr Alexandersons yrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad yttrade herr talmannen, att i avseende på förevarande paragraf annat yrkande ej framställts än av herr *Alexanderson*, att vad utskottet hemställt skulle godkännas med den ändring, att i andra stycket sista punkten erhöles följande lydelse: »Innan aktiebrev blivit för påskrift ingivet till styrelsen, må utdelning å den eller de aktier, varå brevet lyder, ej äga rum.»

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande av föreliggande paragraf med den lydelse, utskottet föreslagit, samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Övriga delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr Trygger: Det finnes en bestämmelse här i 92 §, där det heter: »Avser beslut, varigenom i bolagsordning intages förbehåll, som i 52 § 2 mom. sägs, icke bolagets samtliga aktier, och åsämjas ej aktieägarna, beträffande vilka aktier förbehållet skall gälla, varde frågan därom avgjord genom lottning.»

När man läser motiveringen, finner man, att utskottet haft fullkomligt klart för sig på skäl, som jag icke behöver närmare utveckla, att denna lottning icke kan komma ifråga

att anställas mellan andra aktieägare än sådana, beträffande vilka förbehållet skall gälla, sålunda icke mellan alla aktieägarna, såsom man har anledning antaga av paragrafens lydelse. Emellertid har nu utskottet ansett tillräckligt att genom sin förklaring i motiveringen påpeka denna sak, men jag tvivlar på, om icke lagen i detta fall står i alltför bestämd motsats till vad som säges i motiveringen. Ty det står icke i lagen: »åsämjas icke aktieägare, beträffande vilkas aktier förbehållet skall gälla», utan det står: »åsämjas icke aktieägarna» ifråga om »vilka aktier förbehållet skall gälla». Mig synes det vara svårt, när man läser lagen, att få fram något annat än att lottningen skall verkställas beträffande alla aktierna. Detta kan visserligen föranleda den olägenhet, som utskottet påpekat, men det står i lagen. Jag tycker verkligen, att utskottet, som är så formuleringsskickligt, mycket lätt skulle kunnat formulera vad man velat ungefär så: »åsämjas icke aktieägare, beträffande vilkas aktier förbehållet skall gälla, angående vilka aktier böra träffas av förbehållet, skall frågan avgöras genom lottning dem emellan». Jag har icke formuleringen klar nu, men jag tycker sannerligen stadgandet är så lätt att formulera, att man icke skulle behöva taga sin tillflykt till motiveringen, då lagtexten rent av synes stå i strid med densamma.

*Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.*
(Forts.)

Herr Alexanderson: Jag tror icke, herr talman, att man behöver taga sin tillflykt till motiveringen för att komma till den riktiga tolkningen av lagtexten. Utskottet har utgått ifrån såsom självklart, att det icke är möjligt för aktieägarna att besluta, att aktier icke skola få finnas på utländsk hand, som redan befinna sig på sådan hand. Det är sålunda den allmänna utgångspunkten, att beslutet endast kan gälla, för så vitt icke sådant utländskt innehav redan äger rum.

Om man med 92 § sammanställer 94 §, finner man av sistnämnda paragrafs andra stycke, att vid den anmälan om företagen ändring av bolagsordningen, som styrelsen skall göra, måste det vara ett bevis bifogat, att enligt aktieboken de aktier, förbehållet avser, icke innehavas av andra än sådana, som utan hinder av förbehållet må förvärva de avsedda aktierna. Läser man sålunda 92 § i samband med denna för förståendet av viktiga stadganden inom aktiebolagslagen så väsentliga 94 §, kan man icke undgå den slutsats, som visserligen följer, såvitt jag kan förstå, redan av den allmänna betraktelsen jag nyss gjorde, att här icke kan vara fråga om andra aktier än dem, som ännu befinna sig på inländsk hand, och att lottning, som i 92 § nämnes, följaktligen skall äga rum dem emellan.

Jag vill icke förneka att en lyckligare redaktion kunnat erhållas om utskottet kunnat förfoga över den ärade talarens än större formuleringsskicklighet, men jag tror i alla fall icke, att en återremiss är behövlig, och då en dylik skulle förlänga

Lagförslag
om vissa in-
skränkningar
i rätten att
förvärva fast
egendom m. m.

den tid, som åtgår, innan lagen kan träda i kraft, rörande vilken det vore önskvärt att den blev så kort som möjligt, hoppas jag, att kammaren icke finner anledning vidtaga någon åtgärd på grund av den gjorda anmärkningen, varom ju icke heller den ärade talaren gjort något yrkande.

(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om en permanent organisation av den inrikes och utrikes spannmålshandeln.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 51, hade herr *Steffen* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, uti vilka former en permanent organisation av den inrikes och utrikes spannmålshandeln måtte kunna genomföras.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1:o) av herr *Steffen*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen; samt

2:o) av herrar *Alkman* och *Larson*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning i syfte att åstadkomma förbättrade förhållanden inom landets spannmålshandel.

Herr *Steffen*: Herr talman, mina herrar! Jag har i den motion, som av kammarens andra tillfälliga utskott behandlats uti föreliggande utlåtande, hemställt om utredning, »uti vilka former en permanent organisation av den inrikes och utrikes spannmålshandeln må kunna genomföras».

Motiveringen till denna hemställan har jag hämtat, vad den inrikes spannmålshandeln beträffar, huvudsakligen ur professor *Nils Wohlin*s på offentligt uppdrag verkställda och 1914 avslutade utredning, som bär titeln: »Det svenska jordbrukets inrikes avsättnings-

förhållanden.» Vad den utrikes spannmålshandeln angår, har jag hämtat stöd för min motivering ur statens livsmedelskommissions årsberättelse med titeln: »Folknäringsens tryggande under rådande kris.» Ur dessa och andra källor har jag vunnit den övertygelsen, att prisbildning och försäljningsmöjligheter ställa sig synnerligen ogynnsamma för den inrikes producerade spannmålen, ej minst för brödsäden, och att endast en mycket stark utveckling av lantmännens föreningsväsende, särskilt i form av spannmålsförsäljningsföreningar, kan låta förvänta ett bättre tillstånd än det närvarande, fullständigt kaotiska och för denna stora näring synnerligt menliga. Jag pekar i min motion på nödvändigheten av, att staten kraftigt främjar detta lantmännens föreningsväsende.

Vad den utrikes spannmålshandeln beträffar, har den, som bekant, före världskrigets utbrott huvudsakligen legat i händerna på de stora kvarnägarna. Under kriget har staten av kända skäl varit nödsakad att taga hand om och faktiskt monopolisera importen av spannmål. Efter världskrigets slut, då importen åter övergår i kvarnägarnas händer, komma dessa, enligt min — och icke enbart min, utan även enligt de mest sakkunniga auktoritetens — uppfattning utan tvivel att bilda en trust d. v. s. ett privatmonopol, som kommer att behärska såväl importen som ock prisbildningen på spannmål och den inrikes spannmålshandeln. Kvarntrusten kommer då att bli herre över de till avsalu producerande lantmännen och kan diktera prisen med den maktfullkomlighet, som importmonopolisten på detta område besitter. Jag menar nu, att ett statens monopol på spannmålsimporten, åtminstone på brödsädsimporten, vore att föredraga framför ett sådant med ganska stor säkerhet i framtiden — kanske, som vi ur fredssynpunkter må hoppas, i en nära framtid — skytande privatmonopol, vars makt näppeligen skulle kunna brytas genom någon än så stark utveckling av lantmännens föreningsväsende och icke heller radikalt av någon annan statsåtgärd än inrättande av ett statsmonopol.

På detta sätt har jag kommit fram till de två riktlinjer jag i motiveringen givit — men naturligtvis utan att i minsta mån vilja binda en kommande utredning vid dessa riktlinjer. Men vi veta ju alla — och jag delar den uppfattningen — att det för en motionär här i kammaren icke är värt att komma med stora utredningskrav, utan att någorlunda tydligt angiva, huru han för sin del åtminstone tänkt sig, att denna utredning skall kunna läggas, och till vilka praktiska resultat den möjligen skall kunna leda.

Utskottet har inhämtat utlåtanden från åtskilliga offentliga myndigheter beträffande denna min motion, och jag ber att få hänvisa kammarens ledamöter till dessa utlåtanden med påpekande av, att de övervägande äro synnerligen gynnsamma för de utredningskrav, som jag i klämman till min motion framställt.

Sälunda yttrar socialstyrelsen följande: »Vad först beträffar motionen nr 51, väckt av herr Steffen, angående utredning i fråga om en permanent organisation av den inrikes och utrikes spannmålshandeln, synes styrelsen vissa skäl tala för att åtskilliga fördelar

*Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)*

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)

skulle kunna vinnas — bland annat för en gagnelig utveckling av lantmännens föreningsverksamhet ävensom för gestaltningen av prisbildningen på mjöl- och brödmärknaden — genom en ändamålsenligare organisation av spannmålshandeln i riket, och finner styrelsen på grund härav en utredning i ämnet vara att förordas.»

Kommerskollegium yttrar följande: »Kollegium, som delar den i motionen uttalade uppfattningen om att spannmålshandeln i vårt land för närvarande i åtskilliga hänseenden är ordnad på ett mindre tillfredsställande sätt, finner sig därför, utan att i frågans nuvarande läge vara i tillfälle yttra sig om lämpligheten av den ena eller andra av de i motionen ifrågasatta åtgärderna, äga skäl uttala sig för åvägbringande av en utredning i syfte att åstadkomma förbättrade förhållanden på ifrågavarande område.»

Lantbruksstyrelsen yttrar följande: »Vad först angår herr Stefens motion, så tillåter sig lantbruksstyrelsen i underdånighet hänvisa till vad styrelsen anfört i sitt underdåniga utlåtande den 17 augusti 1915 över docenten Nils Wohllins i motionen åberopade utredning angående det svenska jordbrukets inrikes avsättningsförhållanden, och får lantbruksstyrelsen, som på frågans nuvarande ståndpunkt ställer sig tveksam rörande lämpligheten av i motionen föreslagna permanenta organisation av spannmålshandeln, för sin del uttala, att styrelsen icke har något att erinra mot att den begärda utredningen verkställas.»

Statens livsmedelskommission yttrar slutligen: »Statens livsmedelskommission finner sig ur de synpunkter kommissionen satts att bevaka icke ha något att erinra mot verkställande av de utredningar, som i de remitterade motionerna föreslås», bland vilka motioner min är den ena.

Nu är att märka, såsom herrarna själva finna vid genomläsning av utskottets utlåtande, att utskottet, efter att ha konstaterat att detsamma rådfrågat dessa höga och officiella auktoriteter på området, icke yttrar ett enda ord vidare i sin motivering om vad dessa yttranden innehålla och sålunda icke på minsta sätt tager hänsyn till dem. Man hade åtminstone kunnat förvänta, att utskottet, ifall dess uppfattning varit en annan än dessa auktoriteters, skulle tagit ståndpunkt och eventuellt bevisat den mindre starka hållbarheten av dessa offentliga myndigheters uppfattning. Utskottet kommer till en mot dessa offentliga myndigheters mening motsatt slutsats, men går i tystnad förbi deras utlåtanden.

Utskottet pekar på tvenne förhållanden såsom särskilda skäl för att avstyrka min motion. Det ena av dessa är, att professor Wohllins utredning lär vara på remiss till åtskilliga av landets myndigheter för deras utlåtande beträffande densamma. Därmed skulle man kunna säga, att regeringen i viss mån tagit om hand frågan om en bättre organisation av den inrikes spannmålshandeln, varom det i professor Wohllins utredning är frågan. Men det är att märka, att professor Wohllins utredning, ehuru enligt min uppfattning av stort värde, såsom naturligt är saknar den auktoritet, vad direktiven för eventuella reformer beträffar, som en riksdagskrivelse skulle be-

sitta. Och det är också att märka, att riksdagen för sin del ännu icke har givit några direktiv, på vilka statsmakterna skulle kunna stödja sig, ifall Kungl. Maj:t framdeles ville komma med en proposition på grund av professor Wohllins utredning. Jag har svårt att förstå, huru en sådan utredning på remiss skall kunna leda till något positivt resultat, och jag förstår icke heller, huru riksdagen kan vara belåten med, att icke ha fått något ord med i laget. Så mycket angående denna grund för avstyrkande av min motion.

Vad utredningen om en bättre organisation av den utrikes spannmålshandeln beträffar, pekar utskottet på trustkommittén såsom behörig myndighet att utreda denna fråga. Nu är det ju bekant, att trustkommitténs verksamhet är suspenderad, därför att de i denna kommitté verksamma sakkunniga överflyttats till statens livsmedelskommission och där hava mer än tillräcklig sysselsättning. Följaktligen finnes det icke den minsta utsikt att trustkommittén åter kan komma i verksamhet, förrän världskriget slutat och statens livsmedelskommission avslutat sin verksamhet. Men då är också frågan, om den till förnyad livsverksamhet återuppväckta trustkommittén skall finna anledning att omedelbart taga just frågan om spannmålshandelns tenderande till, eller då verkligt genomförda, förtrustning i övervägande eller till slutgiltig behandling. Det är ju mycket möjligt, att trustkommittén påbörjat vissa maktpåliggande undersökningar beträffande truster i landet, vilka länge existerat, och att kommittén kommer att fortsätta med detta arbete, innan den kan vända sig till någon ny grupp av ärenden. Det förefaller ganska otryggt att lita till, att trustkommittén, då den börjar sin verksamhet igen, utan uttrycklig anvisning från statsmakternas sida skall tillräckligt snabbt taga till behandling frågan om förtrustningstendenser eller verklig förtrustning inom den utrikes spannmålshandeln inom landet. För övrigt är det tydligt, att det kommer att behövas en samverkan mellan den utredning av frågan, som grundar sig på professor Wohllins undersökning beträffande den inrikes spannmålshandeln, och trustkommitténs eventuella utredning beträffande den utrikes spannmålshandeln. Det är klart, att den ytterst viktiga frågan icke är betjänt med, att två av varandra oberoende arbetande utredningar utföra uppdraget.

Det synes mig alltså att starka skäl föreligga för att riksdagen bifaller min motion, vilken, som sagt, går ut på att dessa ytterst viktiga, ja mer än någonsin viktiga frågor om den inrikes och den utrikes spannmålshandeln i vårt land få en enhetlig och grundlig utredning; och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till min reservation, vilken är densamma som min motion.

Herr Alkm an: Herr talman! Som var och en vid genomläsning av herr Steffens motion genast finner, är hans yrkande mycket starkt stats-socialistiskt. Den inrikes spannmålshandeln, som tidigare varit fullt individualistisk men på senare tid, efter storkvarnarnas uppkomst, tenderat till allt större avhängighet av dessa, borde av staten organiseras närmast med lantmännens föreningsväsen som

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handelns
organisation.
(Forts.)

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)

utgångspunkt. Huru detta skulle tillgå, är emellertid ganska oklart. Å ena sidan skulle staten åstadkomma en i vissa bindande former genomförd centraliserad organisering av denna handel, å andra sidan skulle lantmännens föreningsväsen sammanorganiseras, som det står i motionen, med denna statliga organisation förmedelst statlig normering och övervakning av detta föreningsväsen. Det är mycket strängt klingande ord i denna ytterst allmänna exposé, men jag fruktar, att den organisationstanke, som ligger bakom orden, är mycket mindre sträng.

Som ett komplement till denna, om jag så får säga, hybrida anordning av den inrikes spannmålshandeln skulle staten slutligen övertaga spannmålsimporten som ett statsmonopol.

Om hela detta yrkande i och för sig har ett innehåll, vars olika element det är svårt att sätta i deras organiska sammanhang, så blir det knappast klarare genom den motivering, varmed det försetts. Motiveringen består, såsom den föregående ärade talaren också från denna plats påpekat, i några lösryckta sidor i professor Wohlin's på offentligt uppdrag skrivna avhandling om det svenska jordbrukets avsättningsförhållanden samt några, likaledes lösryckta, sidor ur statens livsmedelskommissions årsberättelse. Man måste emellertid säga, att professor Wohlin's tankegång minst av allt är statssocialistiskt färgad; och vad statens livsmedelskommission angår, så lärer den själv icke givit den minsta anledning till den slutsatsen, att dess verksamhet under kristiden utan vidare bör överflyttas på normala förhållanden i form av ett fortsatt statsmonopol på importen, allra minst som ett komplement till de mycket försiktiga och obestämda reformidéer, som professor Wohlin framkastar i anslutning till sin mycket intressanta skildring av de mångahanda och djupt gående brister, varmed jordbrukets inrikes avsättningsförhållanden äro behäftade.

Det är sålunda, menar jag, ett mycket långt steg från det som skall göra tjänst som motionärens motivering fram till dess kläm. Skall man motivera ett så vitt gående yrkande som ett förstатligande av hela spannmålshandeln, låt vara tills vidare blott som ett utredningsdirektiv, får man nog göra sig litet mera besvär. Jag kan icke neka till, att man, när en national-ekonom av facket motionsvis upptagit till behandling ett så oerhört svårt och invecklat ämne som spannmålshandelns organiserande, borde haft rätt att vänta, att han mobiliserat litet mer av sin vetenskaps resurser. Ätminstone tycker jag, att han bort hänvisa till de tidigare erfarenheter i liknande riktning, som under århundradenas lopp i olika länder förekommit och som mycket väl äro värda ett skärskådande i detta sammanhang. Alldeles särskilt tror jag, att han från utlandet varit i tillfälle att anföra åtskilligt, och det icke minst från ett kulturområde, för vilket jag tror att han för sin del icke saknar sympati. I de Kanitzka förslagen i mitten på 1890-talet förekom ett mycket stort anlagt spannmålsimportmonopol i Tyskland som ett rent agrariskt projekt, vilket på sin tid väckte mycket uppseende och givit upphov till en mycket omfattande litteratur. Det är ju alltid möjligt, att motionären i dessa eller liknande förhållan-

den skulle kunnat finna något stöd för sina speciella yrkanden. Men det kan mycket väl hända, och för min del tror jag det snarare, att dessa erfarenheter peka i annan riktning än motionärens yrkanden.

Ja, så mycket om motionen. Om nu icke dess mindre denna motion enligt mitt förmenande icke kan utan vidare avföras från dagordningen, så är det därför, att själva de frågor, som genom densamma förts inför riksdagen, av olika skäl kräva dess beaktande. När det redan genom motionärens klipp ur professor Wohllins utredning visar sig, vilken oreda som för närvarande råder inom den inrikes spannmålshandeln till skada för alla parter, ej minst för jordbruket, och när vidare frågan framkastats om huru övergången från den nuvarande statsmonopoliserade importen till normala förhållanden kan komma att gestalta sig vid krisskedets slut, då vore det, synes det mig, knappast rätt förenligt med denna kammars ställning och intressen att helt enkelt slänga så viktiga frågor från sig. Det är denna uppfattning, som gjort, att min medreservant och jag för vår del ha måst komma till ett annat slut än utskottets majoritet, och jag kan icke tro annat än att det är precis samma uppfattning som ligger bakom det tillstyrkande av en utredning, som de sakkunniga myndigheterna lämnat, när de — just i egenskap av sakkunniga — tillfrågats av utskottet. Jag skall nu icke i detalj inlåta mig på dessa myndigheternas utlåtanden — det har redan i viss mån den föregående talaren gjort. Men det yrkande, som min medreservant och jag framställt i vår reservation, är, som kammaren finner, ordagrant hämtat ur det utlåtande, som avgivits av den myndighet, som särskilt representerar den kommersiella sakkunskapen, nämligen kommerskollegium.

Nu menar emellertid utskottets majoritet, trots de sakkunniga myndigheternas alldeles motsatta mening, på vilken utskottsmajoriteten alls icke har ingått i diskussion, att en sådan utredning är alldeles obehörlig. Utskottet nekar icke till att missförhållandena inom den inrikes spannmålshandeln äro alldeles uppenbara. Det nekar icke heller till att vid övergången till normala förhållanden efter krisperioden vissa faror kunna uppstå, bland annat genom utsiktorna till ett privat importmonopol å brödsädl förmedelst en motödd förtröstning av storkvarnsindustrien.

När utskottet, trots dessa erkännanden, likväl med all makt vill att intet skall göras av kammaren för att avhjälpa de missförhållanden, som redan existera eller för att möta nya missförhållanden, som alltför väl kuana tänkas komma att uppstå, så ursäktar sig utskottet för sin del med sin tro, att allt kommer att gå bra, kammarens och riksdagens omsorg förutan. Jag för min del tror, att denna hållning är beroende på två särskilda, vart för sig ganska väsentliga missförstånd, som jag skall be att litet få beröra.

Missförståndet nr 1 är ett fullkomligt missförstånd av professor Wohllins bok, redan i viss mån påpekat av den förra talaren. Denna bok innehåller en rent preliminär utredning från nationalekonomisk-statistisk synpunkt av de brister, som vidlåda jordbrukets nuvarande avsättningsförhållanden. Den omständigheten, att denna rent ve-

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.

(Forts.)

tenskapliga avhandling, vilken verkligen icke — såsom också den föregående talaren påpekade — innehåller några bestämt formulerade reformförslag, har remitterats till olika myndigheter, vilka däröfver avgivit utlåtande, kan icke i detta fall betyda någonting, för såvitt icke frågan genom dessa utlåtanden kommit i ett annat läge. Jag vet icke, i vad mån utskottsmajoritetens ärade medlemmar ha gjort sig själva förtrogna med professor Wohllins bok. Det förefaller av deras sätt att resonera om den, som om de icke skulle ha gjort det. Jag känner icke heller till i vad mån de gjort sig förtrogna med de utlåtanden, vartill remisserna av utredningen givit anledning. Jag har emellertid för min del i jordbruksdepartementet tagit kännedom om dessa utlåtanden. Jag har visserligen icke gått igenom dem så noggrant, att jag känner varenda detalj i dem, men i alla fall tror jag, att mitt intryck av dem är ganska riktigt. Och jag tror, efter genomgången av den luntan, att jag icke skall få bakläxa från något sakkunnigt håll om jag säger, att jag icke skulle gratulera den tjänsteman, som finge i uppdrag att på grundval av detta material utarbета en kunglig proposition angående ordnandet av den inrikes spannmålshandeln. Det ginge helt enkelt icke, ty för det ändamålet tror jag, att det fordras en utredning av ett helt annat slag än den som nu föreligger. Och när nu i alla fall frågan är uppe, tror jag, att kammarerna bäst gagnar de intressen, som känna sig vara lidande under det nuvarande tillståndet, genom att tillråda Kungl. Maj:t att icke låta hela saken bli vilande, där den nu ligger.

Vad beträffar missförståndet nr 2 så menar jag, att det är det som framkallat utskottets avstyrikande av förslaget om utredningen, i den mån den skulle avse frågan om spannmålsimporten och dess inverkan på såväl jordbrukets som folknäringsintressen, en fråga, som ligger alldeles utanför den Wohllinska utredningen, och för vilken denna alltså icke på något sätt duger som avslagsförevändning. Den förre talaren ingick i förbigående något på de förhållanden, som det här är fråga om. Jag skall icke dess mindre tillåta mig att också göra det, i vissa fall kompletterande.

Det förhåller sig så, att kvarnföreningen, som är en kartell mellan de svenska större kvarnarna, framför allt de stora kustkvarnarna, omfattar 19 företag och behärskar lågt räknat tre fjärdedelar av rikets hela vetemjölproduktion. Det är svårare att säga, huru mycket av vårt rågmjöl, som tillverkas av dessa kvarnar, men sannolikt är det omkring hälften av allt salufört rågmjöl. Den utländska brödsäd, som förmales i vårt land, importeras uteslutande av kvarnföreningens kvarnar, och detta gäller såväl vete, bortåt 200.000 ton per år, som rågen, omkring 60.000 ton. Då dessa kvarnar således icke bara äro de viktigaste veteköparna och betydande rågavkänmare på den inhemska marknaden utan tillika de enda importörerna av den utländska brödspannmålen, framgår tydligt nog vilken makt de utgöra på den svenska brödsädesmarknaden. Denna står i det närmaste i deras våld, såvida de uppträda gemensamt. Tidigare ha de som bekant icke gjort detta utan en viss mycket välgörande konkur-

rens har varit rådande mellan olika grupper av dessa storkvarnar, men på senare tid ha de kartellerat sig.

Visserligen var denna kartell före kriget relativt ny och arbetade väsentligen på genomförande av gemensamma vetemjölpris och enhetliga försäljningskonditioner. Men under kriget har den på grund av förhållandenas makt svetsats ihop vida starkare och bedriver nu gemensam uppköpspolitik av svensk spannmål; den utländska tillhandhålls som bekant av statens livsmedelskommission. Endast för någon månad sedan kom det fram ett rykte, att kartellen med det snaraste skulle omdanas till en trust eller kanske ett enhetligt bolag. Nu förefaller det för ögonblicket, som om dessa planer strandat, måhända av taktiska skäl. Men sannolikt är att, måhända omedelbart efter kriget, man får vara beredd på att vi mycket hastigt få en trust av mycket större omfattning än sockertrusten. lika mäktig som denna och spännande ut över ett vida mer omfattande intresseområde. Nu vill jag visst icke säga, att det på förhand är givet, och det vill jag understryka, att ett sådant företag i och för sig skulle vara av ondo. Ur många synpunkter skulle det helt visst genom ypperlig organisation kunna nedbringa de kostnader, som på vägen från tröskverket till bagarboden höja brödprisen. D. v. s. om den kan ledas utan att spekulations- och vinstsynpunkterna få bli allenarådande, skulle en sådan trust kunna bli nyttig både för producenter och konsumenter. Men, kan man i alla fall fråga, är det för mycket begärt, att staten, när en dylik utveckling redan nu kan förutses, i tid ser sig för och undersöker, i vad mån och i vilka avseenden det är önskvärt, om den bör bli verklighet eller om den bör mötas med motåtgärder eller tilläventyrs med en organisation av något annan natur? Jag vill säga, att utskottets majoritet icke besvarat denna fråga med ett bestämt nej. Den tyckes medgiva, att döma av dess uttalande, att det kan bli betänkligt med en förtröstning av kvarnindustrien. Utskottet säger emellertid följande härom: »Skulle en sammanslutning av kvarnindustrien i antytt syfte uppkomma och medföra ur det allmännas synpunkter skadliga verkningar, saknar staten ingalunda utvägar att effektivt motverka dem. Att verkställa utredning om och föreslå lämpliga medel häremot äga utan tvivel de s. k. trustsakkunniga de bästa förutsättningarna, helst som de icke torde underlåta att samarbeta med de på detta område kompetenta myndigheterna. En sådan utredning ingår tydligen i deras uppdrag.» Här anföras alltså två skäl mot en utredning på detta område. Det första är att om kvarnindustrien förtrustar sig, så skulle det vara mycket lätt för staten att kunna finna botemedel mot eventuella missbruk av dess makt. Jag får säga, att jag har icke under förhandlingarna inom utskottet blivit övertygad om att majoriteten är riktigt på det klara med vilka dessa utvägar skulle vara, och det skulle vara intressant, om man kunde få veta någonting därom. Jag tror, att tidigare förhållanden av liknande natur ha visat sig vara sådana, att man kan ställa sig ganska skeptisk gent emot möjligheten att med lätthet och utan olägenhet finna medel däremot, när de hunnit taga gestalt och växa sig starka. Men för det andra, vad beträffar denna

*Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handelns
organisation.
(Forts.)*

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.

(Forts.)

frågas sammanhang med trustkommittén, så är där två saker att anmärka, nämligen först vad som redan blivit anmärkt, att trustkommittén är ajournerad till krigets slut, och den utredning som det här vore fråga om borde naturligtvis försiggå nu, så att man vore något så när rustad och något så när visste, vad man skulle göra vid övergången till normala förhållanden. Det är givet, att en ajournerad kommitté icke kan duga för det ändamålet. Men vidare tror jag, att utskottets majoritet i viss mån har missuppfattat omfattningen av det uppdrag de trustsakkunniga ha. Detta uppdrag är till sin allmänna del formulerat ordagrant så: »att verkställa en utredning angående förekomsten inom landet av trustar och karteller, deras inverkan på landets ekonomiska liv och framförallt på prisbildningen.» Det är då i alla händelser ytterst tvivelaktigt, förefaller det mig, om detta uppdrag räcker till för att medgiva ingäendet på några så omfattande frågor, som det här gäller, nämligen hela spannmålshandeln, i den mån denna beröres av en eventuell trust. Det är tvivelaktigt, om dessa trustsakkunniga verkligen skulle anse sig böra gå in på så vitt syftande frågor, som det här gäller, nämligen icke blott en undersökning av en kvarntrusts inre organisation och yttre arbete utan även frågan, om vår handel med spannmål från utlandet och prisbildningen å brödsäd och mjöl inom landet är väl tjänad av en sådan trust. En sådan utrednings uppgift som denna är tillräckligt krävande och betydelsefull för att motivera ett särskilt uppdrag och ett särskilt beslut av regering och riksdag. Men denna utredning måste komma snart, den måste komma, innan kvarntrusten är en fait accompli. Det gäller att skaffa sig möjligheten att välja, innan de svenska storkvarnarna redan nått målet och gjort valet mer eller mindre omöjligt.

Med vad jag nu har sagt tror jag mig ha uppvisat, att utskottets ställning till det utredningsyrkande, som jag med stöd av de sakkunniga myndigheterna inom utskottet framställt och som återfinnes i den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, icke är hållbar. Man kan naturligtvis mot detta yrkande göra den anmärkningen, att det kanske icke tillräckligt tydligt angiver bestämda riktlinjer i alla avseenden. I någon mån kan denna anmärkning möjligen vara befogad, men alldeles icke helt. Vad beträffar utredningen om spannmålsimporten, finnes alltid den riktlinjen, att man bör undersöka, hur vårt förseende med den behövliga utländska spannmålen skall kunna ske, så att å ena sidan spekulationssynpunkterna därvidlag icke få göra sig onödigt breda, och å andra sidan statsens ingripande kan få minsta möjliga omfattning för målets ernående men ändå bliva av värde. I motsats till vad den föregående ärade talaren nyss uttalade, tror jag för min del, att man kan komma fram till ett resultat i den vägen även med långt mindre radikala utvägar än statsmonopol, och för övrigt torde det för var och en vara ganska klart, att redan ett ur dessa synpunkter ändamålsenligt ordnande av importfrågan kommer att bliva vägledande och giva viktiga riktlinjer ifråga om ordnandet av den inrikes spannmålshandeln, så att man på det sättet verkligen får en utredning i ett sammanhang även

utan anläggande av de extrema synpunkter och de extrema riktlinjer, som motionären för sin del anlagt på denna fråga.

Med stöd av vad jag nu anfört, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservation, som gjorts av min medreservant och mig.

*Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)*

Herr Nylander: Herr greve och talman, mina herrar! De av den ärade motionären här ifrågasatta reformerna äro, såsom herrarna finna, dels statsorganisering av den inrikes spannmåls-handeln, dels ock statsmonopol på den utrikes spannmålshandeln. Härigenom skulle, menar motionären, en permanent organisation av all spannmålshandel i riket kunna genomföras.

Utskottet har emellertid icke kunnat finna, att ett förverkligande av detta förslag under nuvarande förhållanden är att tillråda, varför ock utskottets majoritet avstyrkt motionen; icke ens de två reservanterna, som avgivit en särskild motiverad reservation i motionens syfte, ha ansett sig kunna bestyrka, att den av motionären anvisade vägen är den riktigaste.

Beträffande nu den inrikes spannmålshandeln, så har utskottet ingalunda velat bestrida, att åtskilliga brister ur nationalekonomisk synpunkt kunna anses vidlåda denna handel, särskilt i avseende på lämpligaste sättet för hithörande varors avsättningsförhållanden och beträffande samförstånd mellan producenter och konsumenter; men utskottet håller bestämt före, att en statlig övervakning och normering av den erforderliga rörelsefriheten på detta område ingalunda skulle kunna helt avhjälpa ifrågavarande brister, något som även framhållits i en del av de yttranden, som avgivits över herr Steffens motion. Den av professor Wohlin i detta utlåtande omnämnda, redan år 1914 slutförda undersökningen och utredningen av, såsom det heter, »det svenska jordbrukets inrikes avsättningsförhållanden», vilken utredning vederbörligen remitterats till sakkunniga myndigheter för kritik och avgivande av yttrande, den innehåller så många goda uppslag för frågans lösning, att det synes mig, att man uppenbarligen bör avvakta Kungl. Maj:ts åtgöranden härutinnan, innan man ytterligare avlåter skrivelse till Kungl. Maj:t i detta ärende.

Jag tillåter mig tillika erinra därom, att första kammaren sistlidne lördag, utan votering, avslagit ett då föreliggande förslag om införande av bland annat statliga organ för reglering av sådana behovsartiklar som livsfröndeheter, till vilka ju spannmålen oundgängligen hör. Det kan då icke vara lämpligt att i dag fatta beslut i motsatt riktning.

Den utrikes spannmålshandels ordnande för framtiden medels statsmonopol har utskottet icke heller kunnat förorda. Det på hösten 1914 utbrutna världskriget medförde visserligen med nödvändighet, att statens livsmedelskommission då övertog importen till vårt land av spannmål och brödsäd; statsmakterna stodo inför det bjudande tvänget att säkerställa för landet tillräcklig tillgång på brödsäd, vilken uppgift den privata spannmålsimporten, på grund

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handeln
organisation.
(Forts.)

av de i samband med krigsutbrottet inträdande förhållandena, icke var i stånd att fylla. Men härav framgår ingalunda, att ett permanent statsmonopol för den utrikes spannmålshandeln skulle vara behövt, då detta tvångsläge upphört.

Faran för att vår kvarnindustri i så fall skulle förtrustas och medföra skadliga verkningar, tror jag icke kan vara så synnerligen stor. De s. k. trustsakkunnige, varom här förut talats, ha redan verkställt, såsom herr Steffen påpekade, åtskilligt förarbete för utredning och undersökning rörande trustbildningar, och dessa sakkunnige komma, enligt vad mig meddelats, utan tvivel att föreslå vissa reglementariska bestämmelser, varigenom befarade olägenheter av dylik trustbildning skola i möjligaste mån kunna undanrödjas. Det synes mig därför, att detta väntade förslag bör avvaktas och tagas i överbägande, innan man slår in på den för oss svenskar ingalunda tilltalande vägen att anlita permanent statsmonopol.

Beträffande herrar Alkmans och Larsons reservation så synes mig densamma gå betydligt utanför motionens ram, om vilken motion reservanterna för övrigt säga, att den är alltför ensidig. Reservationen avser en utredning i syfte att åstadkomma förbättrade förhållanden i allmänhet inom landets spannmålshandel, då däremot motionen syftar med bestämdhet endast på en permanent organisation av den inrikes och utrikes spannmålshandeln. Redan av denna anledning synes mig kammaren näppeligen kunna bifalla reservationen; men härtill kommer ock den omständigheten, att reservanterna. — såsom även den ärade reservant, som nyss hade ordet, medgav, — icke uppgivit några som helst direktiv eller riktlinjer för den utredning, som de begära. De av motionären framkastade synpunkterna och förordade botemedlen förkastas helt enkelt av reservanterna såsom icke varande de riktigaste, och reservanterna synas vara av den meningen, att mycket genomgripande omgestaltningar av hela vårt kommersiella liv äro nödvändiga innan man skulle kunna genomföra de av motionären ifrågasatta reformerna. Reservanterna förklara vidare, att icke heller professor Wohlin framkommit med några förslag, som kunna vara ägnade att läggas till grund för särskilda åtgärder. Reservanterna klandra således alla de uppslag som givits, men akta icke nödigt att själva framkomma med något enda positivt förslag. Det förefaller mig verkligen, som om kammaren icke skulle kunna biträda en dylik reservation.

Mot denna reservation vore i övrigt rätt mycket att anmärka. Den ärade reservanten påstod i sitt anförande, att utskottets majoritet missförstått åtskilligt, särskilt professor Wohlins förut omnämnda utredning i det hänseendet att professor Wohlin icke skulle ha givit några direktiv eller framkommit med några reformförslag. Jag tror, att jag skulle kunna säga detsamma om den ärade reservanten, nämligen att det är han, som i någon mån missförstått professor Wohlins utredning. Vid närmare granskning av detta utredningsarbete finner man nämligen, att professor Wohlin i

slutet av sitt betänkande gör en bestämd sammanfattning av de förslag han anser särskilt böra tagas under öfvervägande. Han framhåller således bland annat, att öppnandet av bättre exportmöjligheter är ett obestridligen gott medel. En begränsad export av sydensvensk och mellansvensk spannmål skulle verka fördelaktigt. Organisationer mellan producenterna med syfte att ordna produktionen och leveranserna på ett mera modernt sätt borde bildas. Försäljningsföreningar mellan lantmännen böra komma till stånd inom olika grenar av lantushållningen. Åtgärder från statens sida för försäljningsföreningarnas understödjande och för de inhemskas avsättningsförhållandenas förbättrande förordas. Vidare rekommenderas upprättandet av centrallagerhus för spannmål. Offentliga prisnoteringar å olika slag av lantmannaprodukter böra anordnas. Staten bör vidare organisera upplysningsverksamhet på detta område. Vid handelsundervisningen bör uppmärksamhet ägnas åt handel med lantbruksprodukter och livsmedel inom landet. Rationellare bärgningsemeter och metoder för den tröskade sädens skötsel böra införas. Lämplig lagstiftning mot livsmedelsförfalskning bör antagas. Revision av statens och allmänna inrättningsars upphandlingsväsen bör åstadkommas. Ifråga om statens kommunikationspolitik böra vissa i betänkandet närmare återgivna önskemål beaktas.

*Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)*

Dessa och åtskilliga andra synpunkter och förslag till bättre ordnade förhållanden på ifrågavarande område framhållas i detta utredningsarbete; en del därav, såsom t. ex. frågan om spannmåls-lagerhus, har redan av riksdagen beaktats. Det är således ingalunda riktigt att påstå, att professor Wohllins redogörelse icke innehåller några reformförslag, som äro ägnade att läggas till grund för särskilda åtgärder.

De föregående ärade talarna klandrade i någon mån utskottet, därför att utskottet icke ingått i kritik av de myndigheters yttranden, som avgivits rörande denna motion; men utskottet har ej ansett detta erforderligt, då dessa utlåtanden in extenso vidfogats betänkandet för att kammarens ledamöter själva skola kunna taga del av desamma. Då emellertid motionären i sitt anförande icke relaterat alla dessa myndigheters yttranden, utan endast en del av desamma, skall jag be att få fästa uppmärksamheten därpå, att kommissionen rörande rikets ekonomiska krigsberedskap förklarar, att den ännu icke är beredd att avgiva något yttrande i detta hänseende, och från svenska lantmännens riksförbund framhålles, att föreningsväsendet bör få utveckla sig fritt utan någon som helst »statlig normering och övervakning», och det betvivlas, att en »statsorganisering av den inrikes spannmåls-handel och statsmonopol på den utrikes spannmåls-handeln» skall kunna vara till någon fördel för vårt land.

På grund av vad jag nu anført, herr greve och talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Larson, Edvard: Herr talman! Efter vad min

Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handelns
organisation.

(Forts.)

medreservant anført, behöver jag icke länge upptaga kammarens tid. Jag skall endast be att få upprepa ett par av de synpunkter jag förfäktat inom utskottet.

Frånsett dessa krigstider har priset på spannmål förblivit ungefär detsamma som det var för 30 år sedan. Om man då jämför, hur priset på alla andra områden stiger, måste man erkänna, att det icke är bra som det är. Man får ofta höra uttala förundran över att spannmålspriserna icke följa den allmänna prisstegring, som försiggår på andra områden. Här har också upprepade gånger talats om höjandet av vår spannmålsodling särskilt med hänsyn till vikten härav för vårt försvar. Men skola vi tänka på att höja spannmålsproduktionen, få vi också tänka på att ordna det så, att producenterna få en något så när rimlig ersättning för sin möda och sitt arbete. Enligt mitt förmenande borde det efter vad som nu anförts av mig och min medreservant vara ganska klart, att en utredning är högst nödvändig, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som avgivits av herr Alkman och mig.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å föreliggande utlåtande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att den i ämnet väckta motionen skulle bifallas; och 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i herrar Alkmans och Larsons vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Alkman* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående huvudvoteringen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå erhållna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till den i ämnet väckta motionen.

Jämväl beträffande kontrapositionens innehåll begärde herr *Alkman* votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15 antager bifall till den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av det förslag, som innefattas i herrar Alkmans och Larsons vid utlåtandet fogade reservation.

*Ang. utredning
i fråga om
spannmåls-
handels-
organisation.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 41.

Sedermera uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en proposition av följande lydelse:

● Den, som bifaller vad första kammarens andra tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 11.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för fullbordande av de utav 1906 års riksdag beslutade kasernetablissemang för femton infanteriregementen samt en i ämnet väckt motion;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en örlogsdepå vid Göteborg;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronohäktet i Svanesund;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket; samt

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggnad för en statens provningsanstalt;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 26, i anledning av väckt motion angående skrivelse till Konungen i syfte att villkor om fullgjord skatteplikt må komma

till användning vid fastställande av kontrollföreskrifter för utminuterung av brännvin; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnadsfri ledighet åt förste kontrollörerna vid sockerraffinaderierna i riket;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892 och till lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 18 september 1903 angående tillsyn å vissa penninginrättningar, som driva sin rörelse utan av Konungen stadfäst reglemente;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från beväringssmanskapets invalid- och pensionsfond åt avlidne barberaren L. A. Dahlins änka Netty Magdalena Dahlin, född Svedberg, och fem minderåriga barn;

nr 41, i anledning av väckt motion om tillägg till gällande reglemente för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt;

nr 42, i anledning av väckt motion angående pension åt förra poststationsförestånderskan Anna Broberg;

nr 43, i anledning av väckt motion angående extra ordinarie lärares vid kommunalt gymnasium rätt till tjänstårsberäkning;

nr 44, i anledning av väckt motion angående pensionstillägg åt vissa länsmän; och

nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående utredning rörande ifrågasatt påbyggnad av riksdagshuset; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens hästavelsfond;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande stat för veterinärinrättningen i Skara;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalökning för lånefonden för torvindustriens understödjande;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av en kronans fordran på grund av borgen för betalning av från kronskog sålt virke m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av visst belopp såsom lösen för vissa äldre hamnbyggnader vid Kiviks hamn i Kristianstads län; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för undersökning av staten tillhöriga mossar.

Onsdagen den 17 maj.

39 Nr 70.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, varefter
kammarens sammanträde avslutades kl. 1.55 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
